

ПРАВОВИЙ
АНАЛІЗ
ЗАКОНОДАВСТВА
(ЗА CEDAW)

Canada

 UN
WOMEN

«ООН Жінки» – це структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Структура опікується захистом прав жінок і дівчат на міжнародному рівні, її створено задля прискорення процесу задоволення їхніх потреб у всьому світі.

«ООН Жінки» допомагає державам-членам ООН розробляти міжнародні стандарти для реалізації гендерної рівності й співпрацює з урядовими установами та громадськими організаціями в питаннях розробки законів, принципів, програм та послуг, необхідних для впровадження цих стандартів. Вона підтримує участь жінок у всіх аспектах життя нарівні з чоловіками, зосереджуючись на п'яти пріоритетних напрямках: підвищення провідної ролі та участі жінок; припинення насильства щодо жінок; залучення жінок до участі в усіх процесах, пов'язаних із забезпеченням миру та гарантуванням безпеки; розширення економічних можливостей жінок; надання чільного значення питанню гендерної рівності в плануванні національного розвитку й бюджету. «ООН Жінки» також координує й надає підтримку діяльності ООН у питаннях гендерної рівності.

Мета

«Правовий аналіз законодавства за Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» було розроблено для сприяння представникам уряду, парламенту, громадських організацій, об'єднань жінок, академічних установ та органів з питань розвитку у формуванні оцінки відповідності національного законодавства положенням Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та в наданні належних рекомендацій для забезпечення такої відповідності за допомогою правового аналізу CEDAW. Це здійснюється шляхом надання моделі для оцінювання відповідності законодавства (модель оцінки). Система оцінювання має на меті підтримку фахівців у визначенні зобов'язань за Конвенцією, формуванні правових показників, виявленні дискримінаційних правових положень, створенні законопроектів, поданні змін чи доповнень, які сприяють гендерній рівності, та надає інші рекомендації для забезпечення відповідності законів Конвенції. Посібник призначений насамперед для українських фахівців.

© «ООН Жінки» 2019

У посібнику частково використано зміст довідника ЮНІФЕМ для проведення правового аналізу CEDAW «Чи сприяють наші закони гендерній рівності?» (2010) та буклету запитань і відповідей (2004). ЮНІФЕМ (Жіночий Фонд Організації Об'єднаних Націй) – це колишня організація ООН, яку було включено до складу «ООН Жінки» у липні 2010 року.

Скорочення та аббревіатури

CEDAW	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (англійською мовою – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW))
Комітет CEDAW	Комітет ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок
ОГС	Організація громадянського суспільства
ВІЛ/СНІД	Вірус імунодефіциту людини та синдром набутого імунодефіциту
ЛБТІК	Лесбійки, бісексуальні, трансгендерні, інтерсекс та квір люди
НПД	Національний план дій
ГО	Громадська організація
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ЮНІФЕМ	Жіночий Фонд Організації Об'єднаних Націй
ООН Жінки	Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок
Верховна Рада України	Парламент України

ЗМІСТ

Скорочення та абрєвіатури	3
Що таке CEDAW?	5
Принципи CEDAW	7
Принцип дійсної рівності	7
Принцип недискримінації	8
Принцип зобов'язань держави-учасниці	9
Факультативний протокол	9
Загальні рекомендації	10
Виконання та моніторинг CEDAW	11
Покрокові рекомендації з правового аналізу за CEDAW	16
Етап 1. Розробка правових показників CEDAW	17
Етап 2. Визначення відповідності та рекомендації	20
Приклади перегляду законодавства на підставі зобов'язань перед CEDAW у деяких країнах	23
Правова адвокація	27
Співпраця й розширення організаційної мережі	28
Розробка стратегії правового захисту	28
Визначення законодавчої ініціативи	28
Інформація та дослідження	28
Адвокація	28
Додаток I: Перелік правових показників CEDAW	29
Список використаних джерел	46

ЩО ТАКЕ
CEDAW?

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) і – це один з основних міжнародних договорів про права людини в рамках системи договорів ООН, який накладає на держави-учасниці юридичне зобов'язання забезпечувати дотримання, захист і реалізацію прав жінок у різних сферах. Конвенцію було ухвалено 18 грудня 1979 року, і до 2018 року її ратифікували 189 країн.

Конвенція забезпечує комплексну основу для розширення, захисту та реалізації прав жінок. Зокрема, вона зобов'язує держави-учасниці негайно усунути дискримінацію жінок у всіх сферах життя і всіма відповідними засобами, включно із законодавством.

ПІД ЧАС РАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ ДЕРЖАВИ-УЧАСНИЦІ ЗОБОВ'ЯЗУЮТЬСЯ:

- визнати наявність дискримінації та нерівності;
- визнати необхідність ужиття заходів з боку держави;
- уживати заходів для досягнення цілей Конвенції;
- якщо необхідно, нести відповідальність на національному та міжнародному рівнях.

Конвенція складається з преамбули та 30 статей.

- Стаття 1. Визначення дискримінації щодо жінок та дівчат
- Стаття 2. Зобов'язання щодо усунення дискримінації
- Стаття 3. Відповідні заходи
- Стаття 4. Тимчасові спеціальні заходи
- Стаття 5. Гендерні стереотипи
- Стаття 6. Торгівля людьми та експлуатація проституції
- Стаття 7. Політичне і суспільне життя
- Стаття 8. Участь на міжнародному рівні
- Стаття 9. Громадянство
- Стаття 10. Освіта
- Стаття 11. Працевлаштування
- Стаття 12. Охорона здоров'я та планування сім'ї
- Стаття 13. Економічне та соціальне життя
- Стаття 14. Жінки і дівчата, які проживають у сільській місцевості
- Стаття 15. Рівність перед законом
- Стаття 16. Шлюб і сімейне життя
- Стаття 17. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок
- Стаття 18. Національні доповіді
- Стаття 19. Правила процедури
- Стаття 20. Засідання Комітету
- Стаття 21. Доповіді Комітету
- Стаття 22. Роль спеціалізованих органів
- Стаття 23. Вплив на інші міжнародні угоди
- Стаття 24. Реалізація положень Конвенції
- Статті 25-30. Зобов'язання держав-учасниць

ПРИНЦИПИ CEDAW

Принцип дійсної рівності

Дійсна рівність є основою принципу рівності Конвенції. Вона розглядається Комітетом CEDAW як рівність де-факто (дійсна, або реальна рівність) або рівноцінність результатів. Досягнення дійсної рівності передбачає, що жінкам надаються однакові з чоловіками можливості, однаковий доступ до можливостей і сприятливі умови для досягнення рівноцінних результатів. Дійсна рівність виходить за рамки правових гарантій однакового ставлення та вивчення впливу втручань.

Конвенція базується на трьох взаємопов'язаних принципах:

1. дійсна рівність;
2. недискримінація;
3. зобов'язання держави-учасниці.

Ці принципи містять концептуальні рамки, що лежать в основі Конвенції. Без їх розуміння Конвенція не може бути застосована належним чином. Усі три принципи Конвенції підкреслюють необхідність забезпечення рівності не лише «на папері» - недостатньо мати закони й принципи, якщо жінки не відчують рівності в повсякденному житті.

Проблеми забезпечення дійсної рівності

Хоча принцип рівності широко визнається в конституціях і законах, існує безліч прикладів тлумачення рівності, які не призводять до досягнення дійсної рівності.

(а) Формальна рівність.

Рівність часто трактують як однакове ставлення до всіх людей. За формального підходу до рівності чоловіків і жінок розглядають як рівноцінних, тому ставлення до них однакове. Як наслідок, біологічні відмінності, такі як вагітність і материнство, ігноруються. Соціальні й культурні відмінності, наприклад со-

Наприклад, закон може передбачати рівні можливості доступу до кредиту для жінок і чоловіків, якщо вони спроможні надати заставу (гарантію або забезпечення). Але якщо жінки фактично не розпоряджаються майном, не контролюють або не успадковують його, то мало ймовірно, що вони зможуть гарантувати заставу, а тому не отримають кредит. Без заходів із забезпечення практичної реалізації рівності не може бути дійсної рівності.

Перелік із 450 професій, які були заборонені для жінок в Україні з 1993 року³, охоплював широкий спектр професій і галузей. Правові положення обмежували економічні можливості жінок та їх доступ до керівних посад у низці секторів, зокрема у військовій, аграрній та важкій промисловості. У грудні 2017 року Наказом №254 Міністерства охорони здоров'я України⁴ було скасовано список заборонених професій, окрім підземних робіт. Деякі професії залишаються недоступними для жінок до завершення процедури денонсації Україною Конвенції про застосування праці жінок на підземних роботах №45 (1935 року) (Конвенція щодо зайнятості жінок на підземних роботах у шахтах усіх видів)⁵.

ціальне сприйняття жінок як фінансово несамотійних домогосподарок і вплив цих відмінностей на жінок, також не враховуються.

(b) Протекціоністський підхід. Передбачає, що жінки слабші за чоловіків, тому потребують захисту. Жінки мають обмежений вибір, тому їхні права ігноруються задля їхньої безпеки. Жінкам закидають неспроможність захистити себе замість того, щоб звернути увагу на охорону громадського порядку та заходи безпеки або відсутність відповідних заходів охорони праці і безпеки. Замість того, щоб намагатися створити безпечне середовище для жінок і чоловіків, а також сприяти руху до рівності, протекціоністський підхід наголошує на неповноцінності жінок, отже, не забезпечує дійсної рівності.

Принцип недискримінації

Недискримінація є ключовим принципом Конвенції. Стаття 1 Конвенції визначає дискримінацію щодо жінок як «будь-яке розмежування, виключення або обмеження за ознакою статі, що має наслідком або метою порушення чи відмову від визнання, застосування або реалізації прав жінок незалежно від їхнього сімейного стану на засадах рівності чоловіків і жінок, прав людини і ос-

новних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній або будь-якій іншій сфері». Підкреслюється, що дія чи бездіяльність є дискримінаційними, якщо їхнім наслідком або метою є дискримінація жінок.

Конвенція забороняє такі форми дискримінації:

(a) Пряма дискримінація. Вона стосується дії або бездіяльності, яка має на меті дискримінацію жінок, наприклад неоднаковий вік виходу на пенсію, неоднакові права на спадкування, розірвання угоди про працевлаштування на підставі шлюбу або вагітності та різний шлюбний вік для хлопців і дівчат.

(b) Непряма дискримінація. До неї належать дії або бездіяльність, наслідком яких є дискримінація жінок, навіть якщо наміру дискримінації не було. Жінки можуть стикатися з численними перешкодами, спричиненими культурним або релігійним оточенням, або укоріненими інтересами чоловіків у таких ключових інституціях, як політичні партії, профспілки, релігійні установи та суди. Через це дії або бездіяльність можуть здаватися нейтральними щодо жінок або навіть корисними для них, але їхні наслідки або вплив можуть бути дискримінаційними.

(с) Множинна дискримінація. Гендерна дискримінація може існувати за іншими підставами для дискримінації, наприклад на підставі расової належності, економічного або соціального статусу, релігійних переконань, інвалідності або віку. Заходи, що вживаються, повинні враховувати всі негативні фактори, що дасть можливість усунути їх належним чином. Комітет CEDAW підкреслює, що «деякі групи жінок потерпають не лише від дискримінації за ознакою статі, але й від інших видів дискримінації за ознакою расової належності, за етнічними або релігійними ознаками, за віковою, класовою ознакою, на основі інвалідності або інших фак-

торів. Зазначені види дискримінації можуть зачіпати ці групи жінок у першу чергу або в іншому ступені, або інакшим чином, ніж чоловіків»^{ві}. Групи жінок, які зазнають дискримінації, окрім дискримінації за ознакою статі, охоплюють, крім іншого, жінок, які проживають у сільській місцевості, жінок з інвалідністю, жінок ЛБТІК, представниць етнічних меншин, включно з ромами, внутрішньо переміщених осіб та мігрантів, жінок похилого віку.

Принцип зобов'язань держави-учасниці

Третій принцип CEDAW підкреслює, що носієм зобов'язань відповідно

до Конвенції є держава. Це означає, що хоча відповідальність за забезпечення рівності та усунення дискримінації покладається на державні й недержавні суб'єкти, тільки держава безпосередньо відповідає за виконання положень Конвенції.

Під державою-учасницею розуміються всі органи влади, які охоплюють виконавчі, законодавчі, судові та адміністративні органи, а також органи місцевого самоврядування. Держава-учасниця зобов'язується дотримуватися конкретних засобів реалізації Конвенції (зобов'язання засобів) і забезпечити усунення дискримінації обраними засобами (зобов'язання результату).

Факультативний протокол

Факультативний протокол до CEDAW є окремою угодою, відкритою для держав-учасниць Конвенції. Він визначається як «факультативний», оскільки держави-учасниці, навіть якщо вони ратифікували відповідну Конвенцію, не зобов'язані приєднатися до нього.

Факультативний протокол до CEDAW запроваджує дві нові процедури для виконання Конвенції:

1. Процедура подання скарг окремих осіб або груп осіб до Комітету щодо порушень прав, викладених у Конвенції.
2. Процедура розслідування, згідно з якою Комітет може ініціювати розслідування ситуацій серйозного або систематичного порушення прав, викладених у Конвенції.

Загальні рекомендації

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW) сформулював загальні рекомендації й пропозиції. Загальні рекомендації⁸ розроблено для держав-учасниць, вони стосуються статей або положень Конвенції.

Станом на березень 2019 року Комітет CEDAW ухвалив 37 Загальних рекомендацій:

Загальна рекомендація №1: Подання доповідей державами-сторонами (1986)

Загальна рекомендація №2: Подання доповідей державами-сторонами (1987)

Загальна рекомендація №3: Виховання і проведення кампаній з поширення суспільної інформації (1987)

Загальна рекомендація №4: Застереження (1987)

Загальна рекомендація №5: Тимчасові спеціальні заходи (1988)

Загальна рекомендація №6: Ефективні національні механізми та інформування громадськості (1988)

Загальна рекомендація №7: Ресурси (1988)

Загальна рекомендація №8: Виконання статті 8 Конвенції (1988)

Загальна рекомендація №9: Статистичні дані про становище жінок (1989)

Загальна рекомендація №10: Десята річниця ухвалення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1989)

Загальна рекомендація №11: Технічні консультативні послуги щодо виконання зобов'язань із подання доповідей (1989)

Загальна рекомендація №12: Насильство над жінками (1989)

Загальна рекомендація №13: Рівна винагорода за рівноцінну працю (1989)

Загальна рекомендація №14: Обрізання в жінок (1990)

Загальна рекомендація №15: Недопущення дискримінації жінок у національних стратегіях попередження та контролю за поширенням СНІДу та боротьби з ним (1990)

Загальна рекомендація №16: Жінки, які безоплатно працюють на міських і сільських сімейних підприємствах (1991)

Загальна рекомендація №17: Вимірювання і кількісне визначення неоплачуваної праці жінок, які працюють удома, і його врахування у валовому національному продукті (1991)

Загальна рекомендація №18: Жінки з інвалідністю (1991)

Загальна рекомендація №19: Насильство щодо жінок (1992)

Загальна рекомендація №20: Застереження щодо конвенції (1992)

Загальна рекомендація №21: Рівноправність у шлюбі та сімейних відносинах (1994)

Загальна рекомендація №22: Стаття 20 Конвенції (1995)

Загальна рекомендація №23: Політичне та суспільне життя (1997)

Загальна рекомендація №24: Стаття 12 Конвенції (жінки та здоров'я) (1999)

Загальна рекомендація №25: пункт 1 статті 4 Конвенції (тимчасові спеціальні заходи) (2004)

Загальна рекомендація №26 щодо питання про трудящих жінок-мігрантів (2008)

Загальна рекомендація №27: Літні жінки та захист їхніх прав людини (2010)

Загальна рекомендація №28, що стосується основних зобов'язань держав-учасниць за статтею 2 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (2010)

Загальна рекомендація №29 за статтею 16 Конвенції (Економічні наслідки взяття шлюбу, сімейних відносин та їх розірвання) (2013)

Загальна рекомендація №30 щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктів, в конфліктних та постконфліктних ситуаціях (2013)

Спільна загальна рекомендація №31 Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок/зауваження загального порядку №18 Комітету з прав дитини щодо шкідливих практик (2014)

Загальна рекомендація №32 щодо гендерних аспектів статусу біженця, притулку, громадянства та безгромадянства жінок (2014)

Загальна рекомендація №33 по доступу жінок до правосуддя (2015)

Загальна рекомендація №34 щодо прав жінок, які проживають у сільській місцевості (2016)

Загальна рекомендація №35 з гендерно-обумовленого насильства над жінками, що є оновленням загальної рекомендації №19 (2017)

Загальна рекомендація №36 (2017 р.) щодо права дівчат та жінок на освіту (2017)

Загальна рекомендація №37 щодо пов'язаних з гендерною проблематикою аспектів зменшення ризику катастроф у контексті зміни клімату (2018)

ВИКОНАННЯ ТА МОНІТОРИНГ СЕДАВ

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок складається з незалежних експертів, які здійснюють моніторинг виконання положень і принципів CEDAW. Україна, яка стала стороною Конвенції (державою-учасницею), зобов'язана регулярно подавати до Комітету звіти про реалізацію прав, передбачених Конвенцією. Під час своїх засідань Комітет розглядає періодичні доповіді України, представлені урядовою делегацією, і надає зауваження та рекомендації державі-учасниці у формі заключних зауважень.

Згідно з Факультативним протоколом до Конвенції Комітет має повноваження:

(1) отримувати повідомлення від окремих осіб або груп осіб, які подають до Комітету скарги про порушення прав, захищених Конвенцією; та

(2) ініціювати розслідування ситуацій серйозних або систематичних порушень прав жінок.

Ці процедури є факультативними й набувають чинності лише тоді, коли відповідна держава-учасниця ухвалила їх.

Кожні чотири роки держава-учасниця зобов'язана подавати на роз-

гляд Комітету CEDAW періодичну доповідь про законодавчі, судові, адміністративні або інші заходи, ужиті для виконання положень Конвенції, та досягнутий у цьому напрямку прогрес. У доповідях можуть зазначатися фактори та ускладнення, які впливають на виконання зобов'язань за Конвенцією.

Процес підготовки доповіді надає державі-учасниці можливості:

1. Критично оцінити поточний стан прав жінок та визначити сфери, які потребують реформування для забезпечення виконання положень Конвенції в повному обсязі.
2. Здійснити всебічний перегляд національного законодавства, адміністративних правил, процедур і принципів.
3. Забезпечити базу для вивчення державної політики та заохочувати участь різних учасників, включно з громадянським суспільством, у розробці й перегляді цієї політики;
4. Надати вихідні дані, на основі яких держава-учасниця та Комітет можуть оцінити рівень прогресу, досягнутий у виконанні

зобов'язань за Конвенцією.

5. Краще розуміти фактори і труднощі, які перешкоджають реалізації положень Конвенції.
6. Обмінюватися інформацією для глибшого розуміння спільних проблем, з якими стикаються держави-учасниці, а також для фахової оцінки заходів, які можуть бути вжиті для ефективнішого виконання зобов'язань за Конвенцією.

Реалізація Конвенції державою є послідовним і безперервним процесом усунення глибоко укорінених структурних, інституційних, соціальних і культурних перешкод для забезпечення прав та можливостей жінок нарівні з чоловіками. Кожна періодична доповідь держави-учасниці повинна відображати:

a) прогрес, досягнутий у виконанні положень та принципів CEDAW;

b) заходи, які було вжито на нормативному та політичному рівні для забезпечення дійсної рівності та усунення всіх форм дискримінації жінок.

Після розгляду доповіді Комітет надає державі заключні зауваження, які слугують авторитетним орієн-

тиром для прогресивного розвитку та впровадження законодавства, політики та програм у сфері гендерної рівності.

Заключні зауваження є першочерговою директивою для інформування законотворчих органів, формулювання чергового національного циклу гендерної політики та інституціоналізації заходів, пов'язаних з гендерною проблематикою.

Створення ефективного механізму інклюзивного моніторингу, збір перевірених і доступних даних з розбивкою за статтю, віком та іншими характеристиками, забезпечення достатнього обсягу бюджетних коштів для виконання взятих зобов'язань, а також взаємодія з громадянським суспільством та об'єднаннями жінок є основними умовами для ефективної реалізації положень і принципів CEDAW.

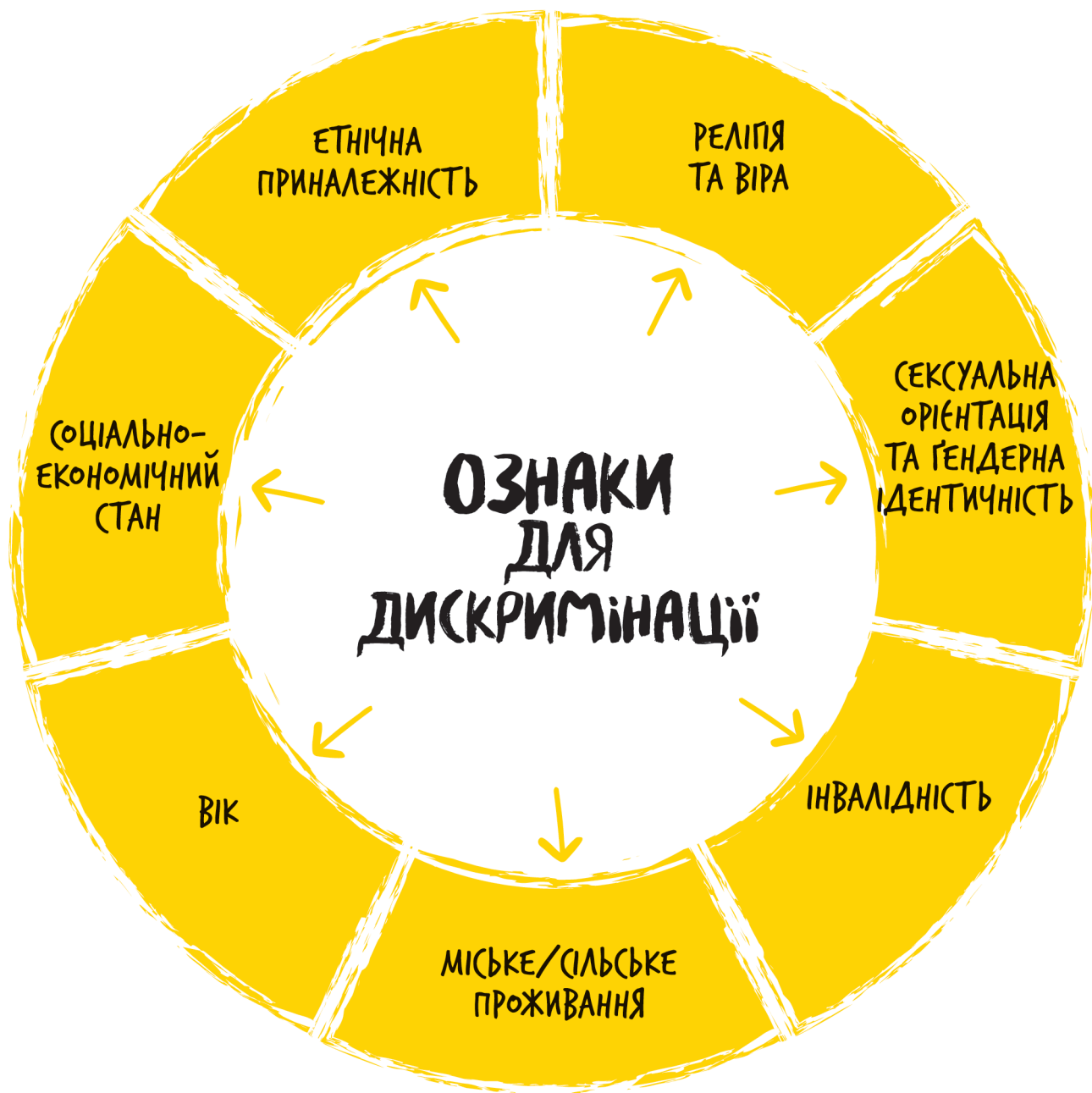
СЕДАВ В УКРАЇНІ

Україна стала однією з перших країн у світі, яка ратифікувала CEDAW 19 грудня 1980 року та Факультативний протокол у 2003 році. Для виконання зобов'язань перед CEDAW Україна ухвалила низку законів, спрямованих на досягнення фактичної рівності жінок і чоловіків та ліквідацію дискримінації жінок у всіх сферах життя. Україна також розробила національну політику щодо рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. З часу ратифікації Конвенції Україна подала до Комітету вісім періодичних доповідей. У лютому 2017 року Комітет CEDAW розглянув Восьму періодичну доповідь України. З березня 2017 року Україна виконує Заключні зауваження, надані Комітетом.

У вересні 2018 року було схвалено перший Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у Заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до Восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 рокух. Документ визначає конкретні заходи державних установ, спрямовані на ліквідацію всіх форм дискримінації жінок до 2021 року. Одним із пріоритетних напрямів НПД є вдосконалення нормативно-правової бази у сфері боротьби з дискримінацією жінок та дівчат та її запобігання.

СЕДАВ МАЄ БУТИ ВИКОНАНА
В КОНТЕКСТІ МІЖСЕКТОРНОЇ
РОБОТИ, ПРАЦЮЮЧИ РАЗОМ /
ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП ЖІНОК, ЯКІ
СТИКАЮТЬСЯ З МНОЖИННОЮ
ДИСКРИМІНАЦІЄЮ.

ПОКРОКОВІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ З
ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ
ЗА CEDAW

У заключних зауваженнях Комітет CEDAW закликав держави-учасниці досягти сумісності та відповідності своїх законів Конвенції. Він також наполегливо рекомендував державам-учасницям забезпечити застосування Конвенції у внутрішній правовій системі й повністю внести її положення до національного законодавства.

Наступні покрокові рекомендації розроблено з метою надання підтримки представникам державних та муніципальних установ, громадським організаціям та об'єднанням жінок для оцінки відповідності їхніх національних законодавств CEDAW та надання відповідних реко-

ментацій щодо такої відповідності через правовий аналіз за Конвенцією. Модель для оцінки нормативно-правової відповідності (модель оцінки) допомагає визначати зобов'язання за Конвенцією, визначати й аналізувати дискримінаційні правові положення порівняно з правовими положеннями CEDAW, пропонувати закони, зміни або поправки, які сприяють ґендерній рівності, та надавати інші рекомендації для забезпечення сумісності законодавства з Конвенцією.

ЩО ТАКЕ ПОКАЗНИКИ CEDAW?

Показники CEDAW оцінюють відповідність дій чи бездіяльності держави-учасниці щодо положень Конвенції. Вони беруть CEDAW за основу для аналізу дотримання державою-учасницею положень Конвенції, її ключових принципів (дійсної рівності, недискримінації та зобов'язань держави), загальних рекомендацій та заключних зауважень.

ЩО ТАКЕ ПРАВОВІ ПОКАЗНИКИ CEDAW?

Правові показники CEDAW оцінюють відповідність законів положенням Конвенції. Показники корисні для проведення правового аналізу, оскільки вони визначають стандарт, за яким оцінюється відповідність або прогрес.

Етап I. Розробка правових показників CEDAW

КРОК 1:
ВИЗНАЧЕННЯ
ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА CEDAW

КРОК 2:
ВИЗНАЧЕННЯ СИТУАЦІЙ,
ПИТАНЬ І ПРОБЛЕМ

КРОК 3:
ВИЗНАЧЕННЯ
НЕОБХІДНИХ ЗМІН У
ЗАКОНОДАВСТВІ

КРОК 4:
ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВИХ
ПОКАЗНИКІВ CEDAW

КРОК 1

Визначення обов'язків або зобов'язань, які висуває CEDAW з питання/ питань чи за статтею/статтями, що були обрані шляхом перегляду трьох основних документів:

- CEDAW;
- загальні рекомендації;
- заключні зауваження для країни.¹¹

Перегляньте ці основні документи і використовуйте їх для розробки основи нормативних зобов'язань і визначення правових показників CEDAW. Залежно від мети перегляду зібрана інформація може бути структурована трьома способами:

Варіант 1: Повний текст

Цитування текстів CEDAW, загальних рекомендацій та заключних зауважень у повному обсязі.

Варіант 2: Скорочене цитування

Скорочене цитування текстів CEDAW, загальних рекомендацій та заключних зауважень. Замість використання повного тексту подано лише посилання на конкретну статтю або пункт (наприклад, статтю 5 CEDAW або пункт 5 Загальної рекомендації 24). Відповідні документи можна долучати як додаток або доповнення.

Варіант 3: Тематичний огляд

Загальний огляд основних положень CEDAW, загальних рекомендацій і заключних зауважень та цитування відповідного документа.

КРОК 2

Визначення ситуації, проблем та питань для проведення правового аналізу шляхом вивчення фактичного становища жінок та гендерної рівності.

- Дослідження фактичного становища жінок та гендерної рівності шляхом аналізу національних статистичних даних, періодичних доповідей держави-учасниці Комітету CEDAW, тінювих/альтернативних доповідей недержавних організацій з виконання Конвенції до Комітету CEDAW, висновків про гендерну оцінку та аналіз.
- Обговорення питань та проблем щодо становища жінок та гендерної рівності в країні.
- Чітке і послідовне визначення проблем.
- Вибір і визначення пріоритетних питань і проблем для проведення правового аналізу.

КРОК 3

Визначення суттєвих моментів, які повинні бути відображені в законі для виконання зобов'язань щодо CEDAW, виходячи із ситуації, проблем і питань, перелічених у Кроці 2.

Після визначення фактичної ситуації, проблем і питань, пов'язаних зі становищем жінок та ґендерною рівністю в країні, потрібно розробити перелік правових вимог для виконання зобов'язань щодо CEDAW. Цей крок повинен бути зосереджений на суттєвих моментах, які необхідно відобразити в законодавстві; він не стосується політики, програм та інших заходів. Ступінь специфічності пунктів Кроку 3 може змінюватися залежно від обсягу та пріоритетів правового аналізу за CEDAW, гарантуючи, що кожне питання та проблема мають відповідний запис у Кроці 3. У деяких випадках Крок 3 може мати більше одного відповідного запису щодо питань або проблем, зазначених у Кроці 2.

КРОК 4

Визначення правових показників CEDAW шляхом уточнення й прийняття певних пунктів у Кроці 3 за правові показники CEDAW (використовуйте Додаток 1).

Сформулюйте запитання з відповідями «Так/Ні» (відповідь «так» означає відповідність, а «ні» – невідповідність). Переконайтеся, що питання сформульовано таким чином, щоб дізнатися про існування певного закону чи правового положення, а не політики, планів чи програм.

Наприклад, «Чи існують притулки для постраждалих від домашнього насильства?» – це запитання про існування програмних заходів, а не закону. Його краще перефразувати як «Чи існує правове положення, що вимагає створення притулків відповідним державним органом?» або «Чи вимагає законодавство створення притулків для постраждалих від домашнього насильства?».

КОНКРЕТНІ

Конкретні показники спонукають до конкретних відповідей. З іншого боку, загальні або приблизні показники можуть призвести до неправильного тлумачення або сумнівного аналізу та рекомендацій. Якщо можливо, переконайтеся, що є тільки одна відповідь щодо показника. Якщо показник потребує кількох відповідей, його відповідність важко оцінити.

ВИМІРЮВАНІ

Виводьте показники таким чином, щоб можна було легко оцінити їхню відповідність або прогрес. Правовий показник CEDAW повинен бути запитанням з відповіддю «Так/Ні», а не запитанням, що спонукає до дискусії. Конкретні показники легше оцінити, ніж загальні або приблизні.

ДОСЯЖНІ

Оскільки правові показники CEDAW вимагають проведення правової реформи, вони повинні оцінювати питання, вирішення яких можливо досягти шляхом ухвалення відповідного закону.

АКТУАЛЬНІ

Показники повинні бути актуальними для держави-учасниці. Однією з проблем, що виникають у результаті копіювання показників, розроблених для інших країн, є те, що деякі показники можуть бути неактуальними для держави-учасниці, закони якої переглядаються.

ПОКАЗНИКИ

Етап 2. Визначення відповідності та рекомендації

КРОК 5

Визначення законів, які стосуються кожного показника.

Визначте відповідність зазначених законів окремим правовим показникам CEDAW. Відповідність яких саме законів треба визначити залежить від раніше ухваленого рішення про обсяг правового аналізу. (див. Крок 3). Важливо проаналізувати закони, що стосуються жінок, закони з питань гендерної рівності та закони загального застосування. У деяких випадках закони загального застосування можуть передбачати належний правовий захист. З іншого боку, вони можуть ігнорувати фактичне становище жінок. У випадках, коли відповідний закон не застосовується, він має бути відображений у Кроці 5.

КРОК 6

Аналіз зазначених законів на відповідність правовим показникам CEDAW з рівнем оцінки:

- повна відповідність;
- часткова відповідність;
- невідповідність.

Нижче наведено деякі рекомендації з розгляду рішення про повну чи часткову відповідність або відсутність відповідності:

- Невідповідність означає відсутність правових положень, що відповідають показнику. Це також може означати закон, який суперечить показнику, або невідповідний закон.
- Часткова відповідність означає, що правове положення існує, але воно не є достатнім. Показники невідповідності можуть означати, що закон застосовується неефективно або фактична ситуація потребує додаткових правових гарантій.
- Повна відповідність означає наявність правового положення, що відповідає показнику, і для досягнення відповідності будь-яких подальших правових положень не потрібно.

КРОК 7

Надання пояснень, чому зазначені закони відповідають чи не відповідають цьому показнику.

- Якщо ваша відповідь – «невідповідність», зазначте причину такої відповіді: відсутність правового положення, що стосується показника, існування закону, що суперечить показнику, або невідповідний закон. Треба надати додаткові пояснення, чому цей закон суперечить показнику або є невідповідним.
- Якщо ваша відповідь – «часткова відповідність», надайте коментарі, у чому саме закон невідповідний. Тут можуть міститися коментарі про неналежне впровадження закону.
- Якщо вашою відповідь – «повна відповідність», зазначте наявність правового положення, що відповідає такому показнику, і що додаткових правових положень не потрібно.

Інша інформація, яка може бути корисною для внесення до Кроку 7:

- аналіз, проведений на визначення відповідності показнику;
- конкретні дані або інформація на підтвердження оцінки;
- прогалини в законодавстві, обмеження та проблеми, пов'язані з упровадженням та виконанням;
- наслідки або вплив закону на фактичне становище жінок.

КРОК 8

Надання рекомендацій щодо того, яким має бути закон, якщо існує невідповідність або часткова невідповідність (юридичні рекомендації).

Ці рекомендації повинні зосереджуватися на проведенні правової реформи, зокрема:

- внесенні змін до чинного правового положення;
- додаванні або видаленні правової норми;
- скасуванні закону або
- підготовці нового закону.

Корисно зробити рекомендації, які доповнюють належне виконання положень щодо гендерної рівності. Якщо відповідність уже існує, ці заходи додатково гарантують впровадження та виконання. У разі часткової або повної невідповідності ці заходи, окрім сприяння у впровадженні та виконанні, підтримуватимуть надані юридичні рекомендації. Ці рекомендації повинні бути згруповані окремо від юридичних рекомендацій.

Правовий аналіз за CEDAW – важливий інструмент для перетворення правової системи на систему, яка визнає та гарантує гендерну рівність і заборону дискримінації. У багатьох випадках це перетворення не відбувається автоматично. Правовий захист повинен гарантувати, що висновки правового аналізу покладуть початок фактичній правовій реформі.

МІЖНАРОДНІ ПРИКЛАДИ

ДАНІЯ

ПРИКЛАД ДАНІЇ – ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА З МЕТОЮ ВИКОНАННЯ ЗАКЛЮЧНИХ ЗАУВАЖЕНЬ CEDAW

Данія ратифікувала Конвенцію в 1983 році. Відповідно до Закону про гендерну рівність від 30 травня 2000 року «державні органи влади у межах своєї відповідальності повинні прагнути забезпечення гендерної рівності й уведення питання про гендерну рівність до всіх процесів планування й управління». Усі нові законодавчі акти повинні бути перевірені на відповідність вимогам щодо гендерної рівності, щоб уникнути прямої або непрямой дискримінації за ознакою статі та забезпечити повну дійсну рівність у майбутньому¹².

З метою виконання Заклучних зауважень CEDAW до 5¹³ та 6¹⁴ періодичних доповідей про різницю в оплаті праці чоловіків і жінок Данія ухвалила Закон про рівність оплати праці (№906 від 2006 року). Закон був доповнений у 2008¹⁵ році і забезпечує захист від дискримінації. Суди загальної юрисдикції, Рада з питань рівного ставлення та промисловий арбітраж розглядають такі справи. З часу 7 періодичної доповіді¹⁶ держави суди розглянули три справи, а Рада з питань рівного ставлення – шість. Станом на 1 січня 2007 року всі основні підприємства зобов'язані підбивати статистику оплати праці чоловіків і жінок. Забезпечення дотримання рівної оплати праці входить до переліку пріоритетних для підприємств. У результаті законодавчих заходів розрив в оплаті праці чоловіків і жінок скоротився з 19% у 2001 році до 15% у 2016 році¹⁷. Законодавство має бути переглянуто таким чином, щоб зобов'язати працедавців надавати співробітникам більше інформації про оплату праці жінок і чоловіків у їхній компанії.

В'ЄТНАМ

ПРИКЛАД В'ЄТНАМУ – ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА З МЕТОЮ ВИКОНАННЯ ЗАКЛЮЧНИХ ЗАУВАЖЕНЬ CEDAW

В'єтнам ратифікував Конвенцію у 1981 році¹⁸. Для забезпечення відповідності національного законодавства Конвенції країна ухвалила Закон про гендерну рівність (2006 року) та Указ про заходи із забезпечення гендерної рівності¹⁹. Указ визначає такі кроки з впровадження гендерної рівності під час розробки правових документів:

1. Визначення труднощів, пов'язаних з питаннями гендерної рівності або гендерної нерівності та гендерної дискримінації.
2. Розробка заходів, необхідних для реалізації гендерної рівності та розв'язання проблеми гендерної нерівності та гендерної дискримінації; прогнозування впливу цих положень на чоловіків і жінок після їхнього опублікування.
3. Визначення людських та фінансових ресурсів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення гендерної рівності та розв'язання проблеми гендерної нерівності і гендерної дискримінації.

Установи, які відповідають за розробку нормативно-правових документів, несуть відповідальність за впровадження гендерних питань у процес створення правових документів, оцінювання відповідних органів та юридичних документів. З часу ухвалення обов'язкових заходів з проведення юридичної експертизи В'єтнам докладає зусиль для внесення гендерної рівності до таких правових документів: Цивільний кодекс, Трудовий кодекс, Кримінальний кодекс, Закон про шлюб і сім'ю, Закон про державні кадри та державних службовців, Закон про землю, Закон про соціальне страхування, Закон про людей похилого віку, Закон про інвалідів, Закон про державних службовців, Закон про кримінальне покарання, Закон про правову допомогу²⁰.

ПРИКЛАД УКРАЇНИ – ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА З МЕТОЮ ВИКОНАННЯ ЗАКЛЮЧНИХ ЗАУВАЖЕНЬ CEDAW

Після подання Восьмої періодичної доповіді виконання CEDAW Україна отримала низку рекомендацій Комітету CEDAW щодо перегляду національного законодавства з метою імплементації принципів недискримінації, дійсної рівності та принципів зобов'язань держави, які було надано в Заключних зауваженнях.

Для виконання рекомендацій, що стосувалися захисту жінок від насильства, доступу до роботи на всіх військових посадах, уряд та Верховна Рада України провели ґендерний аналіз національного законодавства щодо: а) запобігання та протидії домашньому й сексуальному насильству²¹ та б) усунення дискримінації жінок на військовій службі й у збройних силах і забезпечення для них рівних прав та можливостей працевлаштування²².

У результаті Верховна Рада України ухвалила низку змін до законодавства, у тому числі:

1. внесла до Кримінального кодексу України положення про сексуальне насильство, включно з ширшим визначенням зґвалтування відповідно до міжнародних стандартів²³;
2. внесла зміни до визначення поняття «дискримінація» та підвищила рівень відповідальності за сексуальні домагання у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»²⁴;
3. ухвалила Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях», який вніс зміни до низки законів, які регулюють трудові відносини у військовій службі для забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків²⁵, а також розширила перелік військових професій, доступних для жінок.

Окрім того, було ухвалено новий Закон про запобігання та боротьбу з насильством у сім'ї²⁶, який містить комплексні положення щодо запобігання, протидії та покарання за домашнє насильство.

ПРАВОВА
АДВОКАЦІЯ

Правовий аналіз за CEDAW – важливий інструмент для перетворення правової системи на систему, яка визнає і гарантує гендерну рівність і заборону дискримінації. У багатьох випадках це перетворення не відбувається автоматично. Правова адвокація повинна гарантувати, що висновки правового аналізу покладуть початок фактичній правовій реформі.

Цей підхід потребує поєднання додаткових стратегій, у тому числі²⁷:

Співпраця й розширення організаційної мережі

Визначте групи й окремих осіб, які допоможуть у здійсненні правового захисту. Це важливо, оскільки правовий захист є важким завданням. Стратегія вимагає багато часу, зусиль, відданості та навичок.

Розробка стратегії правового захисту

Визначте вихідні позиції для розробки заходів на кожному етапі законотворчого процесу. Визначте групи або цільових осіб впливу та їхніх імовірних прибічників або противників. Визначте навички та уміння, необхідні для виконання завдання, а також ролі, які виконуватимуть окремі особи чи групи.

Визначення законодавчої ініціативи

На основі висновків правового аналізу за CEDAW розробіть основні аспекти законодавчої ініціативи та проінформуйте всіх зацікавлених осіб про результати. З'ясуйте, які аспекти не

підлягають обговоренню. Визначте задалегідь аргументи проти цих аспектів і підготуйте свої заперечення.

Інформація та дослідження

Законодавці шукають дані, результати досліджень та іншу інформацію, щоб переконати себе та інших у перевагах законодавчої ініціативи. Зберіть цю інформацію й надайте її прибічникам, законодавцям та іншим зацікавленим сторонам. Якщо це буде зроблено належним чином, правовий аналіз за CEDAW, який сам собою є значним дослідженням, повинен містити всю необхідну інформацію. Якщо ні, то переконайтеся, що проводяться додаткові дослідження для доповнення правового аналізу.

Адвокація

У правовому полі адвокація – це процес впливу на законодавців з метою сприяння або блокування законодавчої ініціативи. Ознайомтеся з практикою адвокації в країні або громаді. Це також означає виявлення того, які групи ваших прибічників мають досвід і навички адвокації й повною мірою користаються набутим досвідом.

Через майже 40 років після ухвалення CEDAW Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй вона виступає потужним стимулом для держав-учасниць у виявленні невіршених проблем дискримінації та в протидії новим викликам, а також у виявленні соціальної нерівності між жінками і чоловіками, як і в прагненні до вдосконалення та пошуку рішень разом із представниками уряду, відповідальними за ці питання.

Конвенція спрямована не тільки на розширення прав жінок, а й на поглиблення розуміння нормативних і політичних заходів для досягнення цієї мети. Впровадження Конвенції робить значний внесок у становлення дійсної рівності та прискорення всебічного і сталого розвитку громад, країн і всього світу.

ДОДАТОК 1:
ПЕРЕЛІК ПРАВОВИХ
ПОКАЗНИКІВ
CEDAW

Статті 1-5: Загальні зобов'язання з усунення дискримінації та забезпечення рівності:

Зобов'язання щодо CEDAW

- Статті 1-5
- Загальна рекомендація №35 щодо гендерно обумовленого насильства над жінками, нова редакція Загальної рекомендації №19
- Загальна рекомендація №25 (Тимчасові спеціальні заходи)
- Загальна рекомендація №28 (Основні зобов'язання держав-учасниць відповідно до Статті 2 CEDAW)
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

Гарантія рівності та заборони дискримінації

- Чи гарантує Конституція рівність і заборону дискримінації за ознакою статі?
- Чи гарантує Конституція рівність і заборону дискримінації за расовою, віковою, етнічною ознаками, осіб з інвалідністю, на підставі економічного та соціального статусу, сексуальної орієнтації та інших ознак?
- Чи існує визначення рівності між чоловіками і жінками або гендерної рівності і чи відповідає воно дійсній рівності?
- Чи існує визначення дискримінації/заборони дискримінації за ознакою статі і чи відповідає воно визначенню Статті 1 CEDAW?

Заборона дискримінації

- Чи існує закон, який чітко забороняє гендерну дискримінацію з боку органів державної влади?
- Чи існує закон, який забороняє гендерну дискримінацію з боку приватних осіб, підприємств та організацій?
- Чи існують санкції за дії або бездіяльність, що призводять до дискримінації?
- Чи є санкції більш суворими, якщо акт дискримінації здійснюється державним службовцем?
- Чи забороняє законодавство дискримінацію з боку іноземних громадян та компаній, що належать іноземним власникам та/або контролюються ними?

Правовий захист жінок

- Чи існує право вимагати відшкодування у випадках дискримінації?
- Чи існує гарантія правової допомоги у випадках дискримінації?
- Чи існує гарантія надання юридичної допомоги жінкам?
- Чи поширюється захист від гендерної дискримінації на іноземних громадян?

Установи й механізми впровадження й моніторингу

- Чи призначає законодавство спеціальний орган, відповідальний за гендерну рівність?
- Чи надаються органу, відповідальному за забезпечення гендерної рівності, відповідні повноваження та ресурси?
- Чи вимагає законодавство від державних органів впроваджувати гендерну рівність у своїй діяльності?
- Чи вимагає законодавство проведення систематичного збору даних із розбивкою за статтю та гендерного аналізу?
- Чи вимагає законодавство розробки стратегій і планів для просування і захисту гендерної рівності?
- Чи існує незалежна комісія (наприклад, комісія у справах жінок, комісія з прав людини), яка контролює дотримання державою-учасницею гендерної рівності та/або положень CEDAW?

Упровадження й реалізація міжнародних угод

- Чи вважаються положення CEDAW законом у національній правовій системі?
- Чи можна посилатися на положення CEDAW безпосередньо в судових чи квазісудових органах як на норму, яка дає підставу для судового переслідування?
- Чи має CEDAW переважну силу в разі виникнення суперечностей між CEDAW та національним законодавством, якщо національне законодавство не сприяє досягненню рівності?

Тимчасові спеціальні заходи

- Чи вимагає закон розробки тимчасових спеціальних заходів для прискорення встановлення дійсної рівності?
- Чи існує процедура реалізації спеціальних тимчасових заходів?

Гендерно-обумовлене насильство

Зобов'язання щодо CEDAW

- Статті 1-2, 5, 11, 12 і 16
- Загальна рекомендація №35 щодо гендерно обумовленого насильства над жінками, нова редакція Загальної рекомендації №19
- Загальна рекомендація №30 щодо жінок у запобіганні конфлікту, у конфліктних та постконфліктних ситуаціях
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

Домашнє насильство

- Чи визначає законодавство домашнє насильство, включно з усіма його формами (фізичне, психологічне, економічне, сексуальне й жорстоке поводження)?
- Чи внесено до визначення домашнього насильства згвалтування в шлюбі?
- Чи внесено до визначення домашнього насильства всі форми примусу та позбавлення свободи?
- Чи поширюється захист від домашнього насильства на подружжя, колишнє подружжя, осіб, що мають спільну дитину, осіб, які мешкають разом, та інших осіб, що перебувають в інтимних стосунках?
- Чи передбачає законодавство вжиття негайних захисних заходів для жертв домашнього насильства?
- Чи забороняють ці захисні заходи правопорушнику вчиняти подальші насильницькі дії?
- Чи забороняють ці захисні заходи правопорушнику спілкуватися з постраждалою або членами її сім'ї чи турбувати їх?
- Чи дозволяють ці захисні заходи тимчасово усунути правопорушника з житла потерпілої незалежно від права власності на житло?
- Чи дозволяють ці захисні заходи оформити тимчасову опіку над дитиною?
- Чи передбачають ці захисні заходи сплату аліментів постраждалій?
- Чи передбачають ці захисні заходи оплату медичних витрат, понесених внаслідок насильницьких дій?
- Чи заборонено домашнє насильство?
- Чи передбачають негайні захисні заходи надання достатньої кількості часу, щоб постраждала могла убезпечити й захистити себе?
- Чи передбачає законодавство вжиття негайних захисних заходів незалежно від того, чи подано справу до суду (або від того, звертається постраждала до суду чи ні)?
- Чи легко отримати доступ для звернення до органів, які вживають негайних захисних заходів?
- Чи надаються негайні захисні заходи лише в інтересах потерпілої сторони?
- Чи надаються негайні захисні заходи одразу в день звернення?
- Чи передбачає законодавство послуги з реабілітації для суб'єктів домашнього насильства?
- Чи передбачає законодавство надання консультаційних послуг постраждалим від домашнього насильства та їхнім сім'ям?

- Чи передбачає законодавство надання безоплатної або доступної правової допомоги постраждалим від домашнього насильства?
- Чи вимагає законодавство надання безкоштовних або доступних медичних послуг для постраждалих від домашнього насильства?
- Чи призначає законодавство відповідні органи для надання підтримки постраждалим від домашнього насильства?
- Чи передбачає законодавство створення притулків для постраждалих від домашнього насильства?
- Чи відповідає покарання за домашнє насильство тяжкості злочину?
- Чи вимагає законодавство обов'язкове звітування про домашнє насильство місцевим органам влади з боку медичних працівників, соціальних працівників, сільських адміністрацій та інших відповідних державних службовців?
- Чи припиняється кримінальна справа про домашнє насильство після відкликання заяви постраждалою?
- Чи мають постраждалі від домашнього насильства право на компенсацію?
- Чи застосовується процедура примирення сторін у справах, пов'язаних з домашнім насильством?
- Чи передбачає законодавство чітке визначення відповідальності державних органів у боротьбі з домашнім насильством?
- Чи передбачає законодавство міжвідомче співробітництво у розв'язанні проблеми домашнього насильства?
- Чи передбачає законодавство навчання працівників судових та правоохоронних органів, соціальних і медичних працівників з питань домашнього насильства?
- Чи передбачає законодавство розповсюдження відповідальним органом інформації про домашнє насильство?
- Чи вимагає законодавство здійснювати збір даних та проводити дослідження з питань домашнього насильства?

Зґвалтування та інші форми сексуального насильства

- Чи заборонені зґвалтування та інші форми сексуального насильства?
- Чи містить визначення зґвалтування або сексуального насильства введення пеніса в оральні або анальні отвори людини?
- Чи містить визначення зґвалтування або сексуального насильства введення предметів у геніталії іншої людини?
- Чи передбачає законодавство кримінальне переслідування за зґвалтування, навіть якщо немає згоди жертви на таке переслідування?
- Чи припиняється кримінальне переслідування за зґвалтування, якщо жертва виступає проти переслідування?
- Чи вважається зґвалтування в шлюбі кримінальним злочином?

- Чи передбачає законодавство припинення кримінального провадження у справах про зґвалтування в шлюбі у разі прощення жертви або відкликання заяви?
- Чи існує заборона посилення на попередню сексуальну поведінку для встановлення згоди на статевий акт?
- Чи існує законодавча вимога про високий рівень фізичного опору з боку жертви для визнання факту зґвалтування?
- Чи існує законодавча вимога підтвердити фактами свідчення жертви для успішного переслідування за зґвалтування?
- Чи вимагає законодавство надання допомоги для фізичного, психологічного та соціального відновлення жертви?
- Чи передбачає законодавство безкоштовну або доступну юридичну допомогу жертвам зґвалтування?
- Чи мають право жертви зґвалтування на отримання компенсації?
- Чи захищає законодавство особистість і конфіденційність жертв зґвалтування і сексуального насильства?
- Чи вимагає законодавство, щоб суди влаштовували заочний розгляд справи, наприклад за допомогою відеоконференцій, у випадках, коли існує загроза безпеці чи здоров'ю жертви?
- Чи передбачає законодавство захист жертв зґвалтування та свідків від можливої помсти чи залякування, наприклад програми захисту жертв або свідків?
- Чи передбачає законодавство навчання працівників судових та правоохоронних органів, соціальних і медичних працівників з питань зґвалтування та сексуального насильства, включно з ґендерно чутливими способами вирішення таких справ?

Сексуальне та ґендерне насильство, пов'язане з конфліктом

- Чи встановлює законодавство спеціальні протоколи і чи призначає підрозділи для розслідування сексуального та ґендерного насильства, пов'язаного з конфліктом?
- Чи визначає законодавство зґвалтування, сексуальне рабство, примусову проституцію, вимушену вагітність, насильницьку стерилізацію або будь-яку іншу форму сексуального насильства відповідної тяжкості в конфліктній ситуації за злочини проти людства або за військові злочини?
- Чи вимагає законодавство виділення достатніх ресурсів і проведення ефективних заходів, щоб забезпечити жертвам ґендерного насильства, зокрема пов'язаного з конфліктом сексуального насильства, доступ до комплексного медичного лікування, охорони психічного здоров'я та до служб психосоціальної підтримки?
- Чи вимагає законодавство розробки та схвалення стандартних робочих процедур і механізмів перенаправлення для забезпечення взаємодії представників служб безпеки з надавачами послуг з реабілітації жертв ґендерно обумовленого насильства (включаючи проведення спільних семінарів, на яких надаються медичні, правові та психосоціальні послуги для жертв сексуального насильства), а також з мобільними клініками та з багатофункціональними громадськими центрами, які поєднують негайну допомогу з економічними й соціальними можливостями й реінтеграцією?

Торгівля людьми та експлуатація проституції

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 6
- Загальна рекомендація №19, пп. 13-16 і 24
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

Торгівля людьми

- Чи заборонена торгівля людьми?
- Чи містить законодавче визначення торгівлі людьми всі дії, які можуть становити торгівлю людьми, включно з вербуванням, перевезенням, передачею, приховуванням або прийманням людей?
- Чи визначено законодавством усі способи здійснення торгівлі людьми, включно з погрозами, застосуванням сили, іншими формами примусу, викраденням, шахрайством, обманом, зловживанням владою, зловживанням скрутним становищем, наданням або отриманням плати або вигоди для досягнення згоди особи, яка має контроль над іншою особою?
- Чи визначає закон, що мета торгівлі людьми містить різні форми експлуатації, включно з експлуатацією проституції та іншими формами сексуальної експлуатації, примусовою працею, рабством та зіставними з рабством практиками, а також включно з видаленням органів?
- Чи встановлює законодавство юрисдикцію щодо злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, вчинених на території держави та поза її межами, коли вони вчинені її громадянами чи проти них?
- Чи звільняються жертви торгівлі людьми від судового переслідування?
- Чи скасовується скарга на торгівлю людьми автоматично, якщо жертва торгівлі людьми не хоче продовжувати розгляд справи?
- Чи мають право жертви торгівлі людьми вимагати компенсацію за завдану шкоду?
- Чи захищає законодавство особистість і конфіденційність жертв торгівлі людьми?
- Чи вимагає законодавство від судів встановити механізми для заочного судового розгляду, наприклад шляхом відеоконференції, у випадках, коли безпека або здоров'я жертви торгівлі людьми перебуває під загрозою?
- Чи передбачені законодавством процедури захисту жертв торгівлі людьми та свідків від потенційної помсти чи залякування, наприклад програми захисту жертв або свідків?
- Чи є торгівля людьми злочином, що тягне за собою екстрадицію?
- Чи тягне за собою торгівля людьми покарання, зіставне з тяжкістю злочину?
- Чи передбачає законодавство послуги з реабілітації/відновлення та реінтеграції для жертв торгівлі людьми?

- Чи вимагає законодавство надання консультаційних послуг для жертв торгівлі людьми?
- Чи вимагає законодавство надання безкоштовної або доступної правової допомоги жертвам торгівлі людьми?
- Чи вимагає законодавство надання безкоштовних або доступних медичних послуг для жертв торгівлі людьми?
- Чи призначає законодавство відповідні установи для надання послуг підтримки жертвам торгівлі людьми?
- Чи вимагає законодавство створення притулків для жертв торгівлі людьми?
- Чи передбачає законодавство чітке розподілення обов'язків державних органів у вирішенні проблем торгівлі людьми?
- Чи передбачає законодавство навчання працівників судових та правоохоронних органів, служб імміграції, соціальних і медичних працівників з питань торгівлі людьми, включно з належним розглядом таких випадків?
- Чи передбачає законодавство розповсюдження інформації про торгівлю людьми відповідальним органом?

Експлуатація проституції

- Чи звільняються жінки, яких залучили до проституції, від судового переслідування або будь-якої форми примусового затримання?
- Чи карається придбання осіб для проституції?
- Чи карається свідоме отримання вигоди від проституції інших осіб?
- Чи передбачає законодавство захист особистості та конфіденційності для жертв примусової проституції?
- Чи призначає законодавство відповідні органи для надання послуг підтримки жертвам примусової проституції?
- Чи вимагає законодавство створення притулків для жертв примусової проституції?
- Чи чітко визначено законодавством обов'язки державних органів у вирішенні питань проституції?
- Чи позитивна характеристика або незайманість беруться до уваги у розслідуванні таких злочинів, як зґвалтування та інші форми сексуальних зазіхань?
- Чи передбачає законодавство програми виходу та реінтеграції, а також альтернативні можливості для жінок, які стали жертвами торгівлі людьми, і жінок, які бажають покинути проституцію?

Політичне і суспільне життя

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 7-8
- Загальна рекомендація №23 щодо жінок у політичному та суспільному житті
- Загальна рекомендація №30
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи гарантує Конституція або законодавство рівне право голосу?
- Чи існує рівне право на обрання всіх органів державної влади?
- Чи існують правові положення про тимчасові спеціальні заходи, які дозволяють жінкам обіймати 30% посад у законодавчих органах?
- Чи існують рівні права на призначення на державні посади?
- Чи існують правові положення про тимчасові спеціальні заходи, які дозволяють жінкам обіймати 30% державних посад?
- Чи існують обмеження в законодавстві щодо свободи пересування жінок?
- Чи мають жінки рівне право на участь у політичних організаціях, неурядових організаціях та інших групах громадянського суспільства?
- Чи існує закон, що регулює реєстрацію та мобілізацію неурядових організацій для сприяння покращенню становища жінок?
- Чи забезпечує законодавство рівну участь жінок на всіх етапах роззброєння, демобілізації та реінтеграції – від переговорів про укладання мирних угод і створення національних установ до розробки й реалізації програм?
- Чи гарантує законодавство однакові критерії відбору для жінок і чоловіків-дипломатів?
- Чи гарантує законодавство однакові переваги й можливості для чоловіків і жінок-дипломатів?

Громадянство

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 9
- Загальна рекомендація №21 щодо рівності в шлюбі та сімейних відносинах, п. 6
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи мають жінки рівне право на набуття або зміну громадянства?
- Чи мають жінки право на збереження громадянства, навіть якщо їхній чоловік не є громадянином або змінив своє громадянство?
- Чи мають жінки рівне право передавати громадянство своїм дітям?
- Чи мають жінки рівне право передавати громадянство своїм чоловікам?

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 10
- Загальна рекомендація № 36 (2017) про право жінок та дівчат на навчання
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи існує гарантія рівності та заборони дискримінації в освіті?
- Чи забороняє законодавство дискримінацію під час набору, конкурсу та зарахування студентів?
- Чи забороняє законодавство незарахування або відрахування зі школи на підставі вагітності та материнства?
- Чи гарантує законодавство доступ до однакових навчальних програм, іспитів, викладацького складу та шкільного обладнання?
- Чи забороняє законодавство дискримінацію за ознакою статі при наданні стипендій і грантів?
- Чи забезпечується застосування однакових навчальних програм для хлопців і дівчат, котрі дають рівноцінні для обох статей «уроки набуття життєвих навичок», у тому числі за допомогою тимчасових спеціальних заходів?
- Чи передбачає законодавство активізацію зусиль з боку держави для перегляду шкільних програм і підручників з метою усунення негативних стереотипів щодо жінок і дівчат?
- Чи існує закон про забезпечення доступу до освіти груп жінок, що перебувають у скрутному становищі, включно з дівчатами й жінками з етнічних меншин, дівчатами і жінками з інвалідністю?
- Чи мають жінки доступ на рівні з чоловіками до навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ/Міністерства оборони? Чи було здійснено для цього будь-які тимчасові спеціальні заходи?
- Чи гарантує законодавство розуміння важливості освіти як права людини і як основи для розширення прав і можливостей жінок і чи сприяє воно реалізації політики поновлення на навчання, яка дозволяє дівчатам, що мешкають у скрутних умовах і залишили школу, повернутися до навчання?
- Чи існують юридичні документи, які забороняють шкільним адміністраторам, персоналу і вчителям дискримінацію за ознакою статі?
- Чи заборонені сексуальні домагання з боку адміністраторів шкіл, персоналу, вчителів і однокласників?
- Чи містить визначення сексуального домагання фізичні, моральні, вербальні й візуальні форми домагань?

Зайнятість

Зобов'язання щодо CEDAW

- CEDAW, Стаття 11
- Загальна рекомендація №13 щодо рівної винагороди за рівноцінну працю
- Загальна рекомендація №16 щодо неоплачуваної праці жінок у сільській та міській місцевості
- Загальна рекомендація №17 щодо вимірювання й кількісної оцінки неоплачуваної домашньої діяльності жінок та її визнання у ВВП
- Загальна рекомендація №19, пп. 17, 18 24 (j та p)
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи існує чітка гарантія рівності та заборони дискримінації під час наймання на роботу за ознакою статі, раси, етнічної приналежності, економічного та соціального статусу, сексуальної орієнтації та з інших зіставних причин?
- Чи мають жінки можливості працевлаштування на рівні з чоловіками? (Чи існують обмеження вибору працевлаштування для жінок?)
- Чи забороняє законодавство використання різних критеріїв добору й наймання на роботу для жінок і чоловіків?
- Чи забороняється законодавством подавати оголошення про пошук працівників, у яких кандидатів обмежують за ознакою статі (якщо це не є тимчасовим спеціальним заходом)?
- Чи передбачено законодавством тимчасові спеціальні заходи із забезпечення зайнятості для жінок у галузях, де домінують чоловіки?
- Чи забороняє законодавство звільнення з посади за ознакою статі?
- Чи існують законодавчі норми про рівні умови припинення трудових відносин для жінок і чоловіків?
- Чи існують законодавчі норми про рівну оплату за однакову й рівноцінну роботу?
- Чи вимагає законодавство однакові критерії для жінок і чоловіків для кар'єрного просування?
- Чи передбачено законодавством тимчасові спеціальні заходи для забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до керівних посад?
- Чи передбачено законодавством однакові критерії відбору для жінок і чоловіків щодо доступу до навчання й професійного зростання?
- Чи передбачено законодавством тимчасові спеціальні заходи для забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до навчання й професійного зростання?
- Чи вимагає законодавство однакові критерії оцінки роботи?
- Чи передбачає законодавство однаковий вік й умови для виходу на пенсію?
- Чи передбачає законодавство однакові умови для отримання виплат соціального забезпечення (наприклад, у випадку хвороби, інвалідності або безробіття)?
- Чи заборонено сексуальні домагання з боку роботодавців і співробітників?
- Чи містить визначення сексуальних домагань фізичні, моральні, вербальні й візуальні форми домагань?

- Чи передбачає законодавство рівний захист жінок і чоловіків від професійних ризиків?
- Чи передбачає законодавство рівне право на колективну організацію або вступ до профспілок?
- Чи забороняє законодавство обмеження щодо видів робіт, які жінки можуть виконувати на роботі?
- Чи дозволяє законодавство безпечну працю вночі для чоловіків і жінок?
- Чи забороняє законодавство звільнення на підставі сімейного стану, вагітності та материнства?
- Чи передбачає законодавство оплачувану декретну відпустку протягом розумного періоду без втрати трудового стажу або пільг?
- Чи вимагає законодавство надання установ з дитячого догляду на робочому місці або виплати допомоги по догляду за дитиною?
- Чи передбачає законодавство розумний період грудного годування в робочий час?
- Чи забезпечує законодавство захист жінок від важких робіт у період вагітності або від робіт, що шкідливі для здоров'я жінки та плоду?
- Чи існує оплачувана відпустка по догляду за дитиною для батька протягом розумного періоду часу?
- Чи призначає законодавство установу для моніторингу дотримання положень про ґендерну рівність у сфері зайнятості?
- Чи призначає законодавство установу, яка забезпечує дотримання положень про ґендерну рівність у сфері зайнятості?
- Чи існують засоби правового захисту проти бездіяльності контролюючого або наглядового органу у разі невиконання ним функцій моніторингу або дотримання положень про ґендерну рівність?
- Чи існують санкції у разі дискримінації за ознакою статі у сфері зайнятості?
- Чи передбачено компенсацію жертвам дискримінації у сфері зайнятості за завдану шкоду?

Здоров'я

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 12
- Загальна рекомендація №19, пп. 19-20
- Загальна рекомендація №24
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи гарантує законодавство заборону дискримінації й однаковий доступ до медичної допомоги за ознакою статі?
- Чи існують конкретні гарантії охорони сексуального та репродуктивного здоров'я для жінок?
- Чи існує закон, що забезпечує доступ для жінок до відповідних медичних послуг, пов'язаних із вагітністю й материнством?
- Чи існує закон, який вимагає безкоштовних або доступних медичних послуг для бідних жінок, жінок з інвалідністю, жінок, які живуть з ВІЛ, жінок з етнічних меншин, жінок ЛБТ та інших груп жінок, що перебувають у скрутному становищі?
- Чи декриміналізовано аборти?
- Чи заборонені аборти та передпологовий відбір за ознакою статі майбутньої дитини?
- Чи заборонено закони, які обмежують розмір сім'ї?
- Чи вимагається дозвіл чоловіка або сім'ї на доступ до медичних послуг для жінок?
- Чи існує закон, який забороняє дискримінацію щодо доступу до послуг з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я через сімейний стан?
- Чи існує закон, який гарантує право на вільний та усвідомлений вибір у плануванні сім'ї?
- Чи існує закон, який забороняє примус, залякування або неправомірний вплив у програмах планування сім'ї?
- Чи існує закон, що гарантує доступ до доступного, ефективного та широкого кола методів планування сім'ї?
- Чи існує закон, що вимагає профілактики й лікування інфекцій репродуктивного тракту, включно з інфекціями, що передаються статевим шляхом, ВІЛ/СНІД, раку репродуктивного тракту та інших гінекологічних і онкологічних захворювань?
- Чи існує закон, що забороняє дискримінацію осіб, включно з жінками, які живуть з ВІЛ/СНІД та іншими інфекціями, що передаються статевим шляхом?
- Чи заборонені сексуальні домагання з боку фахівців охорони здоров'я?
- Чи містить визначення сексуальних домагань фізичні, моральні, вербальні й візуальні форми домагання?

- Чи законодавство захищає особистість та конфіденційність пацієнтів?
- Чи існує закон, що вимагає поширення інформації про охорону здоров'я, включно зі статевим та репродуктивним здоров'ям?
- Чи вимагає законодавство викладання предметів із сексуальних і репродуктивних прав для дітей і підлітків?
- Чи передбачає законодавство внесення ґендерно чутливих курсів з питань здоров'я жінок та ґендерного насильства до навчальних планів для працівників охорони здоров'я?

Економічне та соціальне життя

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 13
- Загальна рекомендація №30
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи існує гарантія рівної участі жінок у підприємстві?
- Чи мають жінки рівне право на доступ до кредитів, позик і коштів?
- Чи існують тимчасові спеціальні заходи, які дають жінкам змогу отримати доступ до кредитів, позик і коштів?
- Чи гарантує законодавство заборону дискримінації в отриманні спортивних стипендій та грантів?
- Чи існують обмеження в законодавстві щодо участі жінок у спортивних заходах і змаганнях?
- Чи гарантує законодавство жінкам і дівчаткам, які постраждали внаслідок конфлікту, рівні права на отримання документів, необхідних для реалізації їхніх законних прав і права на отримання таких документів на власне ім'я, а також забезпечення швидкої видачі або заміни документів без застосування необґрунтованих вимог, наприклад вимагаючи від переміщених жінок і дівчат повернення до колишнього місця проживання для отримання документів?
- Чи визнає законодавство незручності, з якими стикаються жінки, заявляючи права на спадщину, а також права на землю в постконфліктних ситуаціях, включно з утратою або знищенням земельних ділянок та іншої документації внаслідок конфлікту?

Жінки в сільській місцевості

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 14
- Загальна рекомендація №19, п. 21
- Загальна рекомендація №24, п. 28
- Загальна рекомендація №34 щодо прав жінок, які проживають у сільській місцевості
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи забезпечує законодавство рівний доступ до якісних освітніх послуг і засобів для жінок і дівчат, що проживають у сільській місцевості, у тому числі для жінок з інвалідністю, жінок з етнічних меншин, жінок ЛБТІК та інших жінок, які стикаються з перехресною дискримінацією?
- Чи гарантує законодавство, що якісні послуги та засоби медичної допомоги фізично і матеріально доступні для жінок, які проживають у сільській місцевості, у тому числі для жінок похилого віку, домогосподарок, жінок з інвалідністю, жінок з етнічних меншин, внутрішньо переміщених осіб, жінок ЛБТІК та інших жінок, які стикаються з перехресною дискримінацією?
- Чи гарантує законодавство право жінок, які проживають у сільській місцевості, на доступ до землі, води та інших природних ресурсів нарівні з чоловіками, незалежно від їхнього громадянського і сімейного статусу або наявності чоловіка-опікуна/поручителя?
- Чи існують обмеження права жінок на використання, обтяження або розпорядження майном, наприклад дозвіл сім'ї?
- Чи дозволяє законодавство жінкам володіти спільною власністю/землею?
- Чи гарантує законодавство участь жінок у розробці, плануванні та впровадженні земельної, аграрної, інфраструктурної та інших стратегій розвитку?
- Чи існує закон, що передбачає представництво жінок з етнічних меншин у державних органах?

Рівність перед законом

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 15
- Загальна рекомендація №21, пп. 7-10
- Загальна рекомендація №33 щодо доступу жінок до правосуддя
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи гарантує Конституція рівність перед законом?
- Чи мають жінки однакову правоздатність і спроможність діяти як чоловіки у всіх цивільних справах?
- Чи мають жінки (незалежно від сімейного стану) рівне право на укладання угод? (Чи існують правові обмеження для жінок щодо укладання угод?)
- Чи мають жінки рівне право бути виконавцями заповіту або розпорядниками

спадкового майна?

- Чи мають жінки однакове право на володіння, придбання, управління, адміністрування, користування та розпорядження майном, у тому числі землею? (Чи існують обмеження щодо права жінок на володіння, придбання, управління, адміністрування, користування чи розпорядження їхньою власністю, наприклад дозвіл сім'ї?)
- Чи дозволяє законодавство реєструвати майно жінки на її ім'я?
- Чи можуть жінки подавати справи до суду від власного імені?
- Чи мають жінки рівне право на свободу пересування?
- Чи мають жінки рівне право на вибір місця проживання, незалежно від сімейного стану?

Шлюб і сім'я

Зобов'язання щодо CEDAW

- Стаття 16
- Загальна рекомендація №19, пп. 22-24
- Загальна рекомендація №21
- Заключні зауваження щодо країни (за наявності)

Правові показники CEDAW

- Чи існує правова гарантія ґендерної рівності в сім'ї і шлюбі?
- Чи гарантує законодавство рівне право для всіх жінок і чоловіків на вступ до шлюбу?
- Чи існує однаковий мінімальний вік (18 років) для вступу до шлюбу?
- Чи вимагається реєстрація народження в офіційному реєстрі?
- Чи вимагає законодавство особистої згоди на шлюб як чоловіка, так і жінки?
- Чи має однакову силу згода обох батьків у разі, якщо потрібна батьківська згода або порада?
- Чи забороняється бігамія/полігамія?
- Чи існують обмеження щодо повторного шлюбу для овдовілих осіб?
- Чи вимагає законодавство реєстрації шлюбу в офіційному реєстрі?
- Чи мають обидві особи в подружжі однакові права власності, придбання, управління, користування та розпорядження майном?
- Чи існують обмеження, які вимагають дозволу шлюбного партнера/ки на контрацепцію або аборт?

- Чи мають обидві особи в подружжі рівні права на вибір професії і її застосування на практиці?
- Чи мають обидві особи в подружжі однакові підстави й умови для судового позову з вимогою нарізного проживання, анулювання або скасування шлюбу чи розлучення?
- Чи передбачає законодавство рівний розподіл доходів і майна, набутих за час шлюбу, зокрема, чи однаковою мірою воно розглядає фінансові й нефінансові внески (наприклад, ведення домашнього господарства й догляд за дитиною) у домогосподарство й сім'ю?
- Чи передбачає законодавство рівний розподіл доходів і майна, набутих за час цивільного партнерства/спільного проживання без реєстрації шлюбу (цивільний шлюб)?
- Чи передбачає законодавство сплату аліментів на дитину після розлучення?
- Чи передбачає законодавство підтримку колишніх партнера/ку після розлучення на основі потреб, активів і можливостей заробітку?
- Чи зареєстровано власність подружжя на ім'я обох осіб в подружжі?
- Чи вимагає законодавство згоду обох осіб в подружжі на всі операції, пов'язані з обтяженням або розпорядженням майном подружжя?
- Чи здійснюються опіка та спілкування з дітьми в найкращих інтересах дитини, незалежно від сімейного стану батьків?
- Чи вимагає законодавство від обох батьків підтримки, догляду та виховання дитини, незалежно від їхнього сімейного стану?
- Чи передбачає законодавство рівноправне опікунство?
- Чи передбачає законодавство однакові права й умови для усиновлення дитини жінками й чоловіками?
- Чи всі жінки й чоловіки мають рівні права спадкування?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. CEDAW (Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок), ухвалена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй на 34-й сесії ООН (18 вересня 1979 – 7 січня 1980 рр.), Резолюція 34/180 про ухвалення (A/RES/34/180).
2. Управління Верховного Комісара з прав людини ООН, «Ратифікація 18 міжнародних договорів з прав людини», статус ратифікації на інтерактивній інформаційній панелі. Режим доступу: <http://indicators.ohchr.org/> (станом на 20 листопада 2018 року).
3. Україна, Міністерство охорони здоров'я, Наказ «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» №256 (1993). Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94> (станом на 20 листопада 2018 року).
4. Україна, Міністерство охорони здоров'я, Наказ «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 1993 року №256» №1254 (2017). Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17> (станом на 20 листопада 2018 року).
5. Конвенція Міжнародної організації праці про використання праці жінок на підземних роботах №45, 1935 рік (Конвенція про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах усіх видів). Режим доступу: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C045#A7 (станом на 20 листопада 2018 року).
6. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Загальна рекомендація №25, стаття 4, пункт 1. Режим доступу: [http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20\(English\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20(English).pdf) (станом на 10 листопада 2018 року).
7. A/RES/54/4, Організація Об'єднаних Націй, Резолюція, ухвалена Генеральною Асамблеєю 15 жовтня 1999 року, Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Режим доступу: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CEDAW/OP_CEDAW_en.pdf (станом на 10 листопада 2018 року).
8. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Загальні рекомендації №1-37. Режим доступу: <http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/03/cedaw-general-recommendations---ukraine>

9. Для виконання зобов'язань щодо CEDAW Україна ухвалила такі правові акти: Україна (1996), Конституція України, Стаття 24. Про рівні права і свободи громадян. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4239> (станом на 4 грудня 2018 року); Україна (2013), Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (станом на 4 грудня 2018 року); Україна (2018), Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (станом на 4 грудня 2018 року); Україна (2005), Закон України «Про рівні права та можливості жінок і чоловіків». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (станом на 20 листопада 2018 року).
10. Україна, Кабінет Міністрів України, Постанова «Про затвердження Національного плану дій з виконання Заключних зауважень до Восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року» №634-р (2018). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-go-planu-dij-z-vikonannya-rekomo-zhinok-do-vosmoyi-periodichnoyi-dopovidi-ukrayini-pro-vikonannya-konvenciyi-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-na-period-do-2021-roku> (станом на 6 листопада 2018 року).
11. CEDAW/c/UKR/CO/8, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Заключні зауваження до Восьмої періодичної доповіді України. Режим доступу: <http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/12/concluding-observations-on-the-eighth-periodic-report-of-ukraine> (станом на 20 листопада 2018 року).
12. CEDAW/C/DEN/5 Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, Розгляд доповідей, поданих державами-учасницями відповідно до статті №18 Конвенції (3 липня 2000 року). Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fDEN%2f5&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).
13. Організація Об'єднаних Націй, Управління Верховного комісара з прав людини, База даних Договірному органу. Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=DNK&Lang=EN (станом на 21 листопада 2018 року).
14. Організація Об'єднаних Націй, Управління Верховного комісара з прав людини, База даних Договірному органу. Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=DNK&Lang=EN (станом на 21 листопада 2018 року).

15. Данія, Закон про рівну оплату №899 (2008). Режим доступу: https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=84692 (станом на 20 листопада 2018 року).
16. CEDAW/C/DEN/7 Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, Розгляд доповідей, поданих державами-учасницями відповідно до статті №18 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Сьома періодична доповідь держав-учасниць (21 липня 2008 року) Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fDEN%2f7&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).
17. Євростат, Статистичні дані щодо гендерної нерівності в оплаті праці, березень 2018 року. Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics (станом на 21 листопада 2018 року).
18. Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, Розгляд доповідей, поданих державами-учасницями відповідно до статті №18 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Друга періодична доповідь держав-учасниць. Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fVNM%2f2&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).
19. В'єтнам, Міністерство юстиції Уряду Соціалістичної Республіки В'єтнам, Постанова №48/2009/ND-CP (2009). Режим доступу: <https://www.ilo.org/dyn/travail/docs/939/Decree%20providing%20for%20measures%20to%20assure%20gender%20equality%202009.pdf> (станом на 20 листопада 2018 року).
20. CEDAW/C/VNM/7-8, Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, Розгляд доповідей, поданих державами-учасницями згідно зі статтею №18 Конвенції. Сьома та восьма періодичні доповіді держав-учасниць у 2011 році. Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fVNM%2f7-8&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).
21. CEDAW/c/UKR/CO/8, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (2017), Заключні зауваження щодо восьми періодичних звітів України, №15 (a), (b), (c) та 28 (a-f). Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fUKR%2fCO%2f8&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).

22. CEDAW/C/UKR/CO/7, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (2010 рік), Заключні зауваження щодо об'єднаної шостої та сьомої періодичної доповіді України, №35. Режим доступу: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FC%2FUKR%2FCO%2F7&Lang=en (станом на 20 листопада 2018 року).
23. Україна, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та про боротьбу з цими явищами» №2227-VIII (2017). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> (станом на 20 листопада 2018 року).
24. Україна, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» №2866-IV (2005, 2012, 2014, 2018). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (станом на 20 листопада 2018 року).
25. Україна, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків при несенні військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» №2523-VIII (2018). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19> (станом на 20 листопада 2018 року).
26. Україна, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» №2229-VIII (2017). Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (станом на 15 листопада 2018 року).
27. Центр юридичної допомоги для жінок. Посібник з питань правового захисту для жінок, Кесон-Сіті, 2001.

Canada

ООН Жінки в Україні
вул. Еспланадна, 20, Київ
01023 Україна
www.unwomen.org

<http://ukraine.unwomen.org>
www.facebook.com/unwomenukraine
www.twitter.com/unwomenukraine
www.youtube.com/unwomen
www.flickr.com/unwomeneuropecentralasia